

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β΄. - ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ΄.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

Οὐκ ἔστι περὶ δέου ἂν θεοτίμου ἀνθρώπου
βουλευσάμετο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικείων. (Πλάτ. Θεαγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1880

θσια συστάσεως Ἑλληνικῆς σχολῆς, ἀναγκαιοτάτης εἰς τὸ μέρος καὶ τὸ κράτος ἐνθα διατελοῦμεν ζῶντες, καταβάλλεται ἄλλ' ἢ ἔλλειψις, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, πόρων ἀρκούντων ἀνακόπτει τὴν προθυμίαν.

ζ'.) Κυριώτεροι νόμοι οἱ διέποντες ἐν γένει τὰ σχολεῖα ὑπάρχουσιν οἱ νόμοι τῆς Ῥωμουνικῆς Κυβερνήσεως καὶ οἱ ἰδιαίτεροι κανονισμοὶ οὗς ἢ κατὰ καιροὺς ἐφορία τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος τίθησιν.

η'.) Ἐπειδὴ ἀρτισύστατον τὸ Παρθεναγωγεῖον, δὲν ἐσχηματίσθη εἰσέτι ἰδέα καθαρὰ περὶ τοῦ καλλιτέρου τρόπου τῆς παιδεύσεως καὶ μορφώσεως τοῦ γυναικείου φύλου.

θ'.) Ἐκπαιδευτήρια τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ τεχνικαὶ σχολαὶ ἐλλείπουσιν.

ι'.) Γυμνάσια δὲν ὑπάρχουσιν.

ια'.) Πανεπιστήμιον ὡσαύτως.

ιβ'. Ἑλληνικὰ σχολεῖα δὲν ὑπάρχουσιν, καὶ προτιμῶσι τινες τῶν Ἑλληνοπαίδων τὸ ἐγγώριον τῆς Κυβερνήσεως δημοτικὸν σχολεῖον, ὡς μὴ διδασκομένης εἰσέτι τῆς Ῥωμουνικῆς γλώσσης εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δημοτικὸν σχολεῖον, ἀλλ' ἅμα τῇ εἰσαγωγῇ τῆς μνησθείσης γλώσσης ἐν τῷ Ἑλληνικῷ σχολεῖω, ἐλπίζεται ὅτι οὐδεὶς τῶν ἐνταῦθα διαμενόντων Ἑλλήνων θὰ πέμψῃ τὸν παῖδά του εἰς ἀλλότριον σχολεῖον. Ἡ Ῥωμουνικὴ γλώσσα θὰ εἰσαχθῇ προσεχῶς, ἐπιβαλλομένη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

ΓΕΝΙΚΟΝ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΝ ΒΕΛΙΓΡΑΔΙΩ

Ἐν Βελιγραδίῳ, τὴν 15 Ἀπριλίου 1880.

Κύριε Ὑπουργέ,

Σχετικῶς μὲ τὴν παραγγελίαν τὴν δοθεῖσάν μοι διὰ τοῦ ὑπὸ ἀριθ-486 ἐγγράφου τοῦ Σ. Ὑπουργείου, λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ διαβιβάσω τῇ Ὑμετέρᾳ Ἐξοχότητι τὰς ἐξῆς πληροφορίες, ἃς ἔλαβον παρὰ τοῦ ἐνταῦθα ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

α') Τὰ σχολεῖα ἐν Σερβίᾳ διαιροῦνται εἰς σχολεῖα κατωτέρας (Δημοτικά), σχολεῖα μέσης, (Γυμνάσια) καὶ σχολεῖα ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως (Πανεπιστήμιον ἡμιτελές).

β') Τὰ δημοτικά σχολεῖα καθ' ἅπασαν τὴν Σερβίαν ἀνέρχονται τῶν μὲν ἀρρένων εἰς 487, τῶν δὲ θηλέων εἰς 47.

γ') Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν, τῶν ἐν αὐτοῖς φοιτῶντων συμποσοῦται εἰς 20,300 ἄρρενας καὶ 3,000 κοράσια, τὸ ὅλον 23,300. Ἡ δὲ ἀναλογία ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῆς χώρας ἐστὶν ἡ ἐξῆς. Τοῦ πληθυμοῦ τῆς Σερβίας ἀνερχομένου ἤδη μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν νέων ἐπαρχιῶν εἰς 4,700,000 περίπου, ἀναλογοῦσι 1,400 περίπου μαθηταὶ εἰς 100,000 κατοίκων.

δ') Ἡ ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἐκπαίδευσις διαρκεῖ 4 μὲν ἔτη ἐν ταῖς πόλεσι, τρία δὲ ἐν τοῖς χωρίοις. Ἐν αὐτοῖς διδάσκεται ἡ σερβικὴ γλῶσσα, ἡ ἀρχαία σλαβικὴ, ἀνάγνωσις καὶ γραφή, κατήχησις, ἀριθμητικὴ, γεωγραφία, ἄσματα ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἡ γυμναστικὴ. Ἐν τοῖς δημοτικοῖς τῶν κορασίων σχολείοις διδάσκονται πρὸς τούτοις καὶ χειροτεχνήματα. Σημειωτέον ὅτι νηπιαγωγεῖα οὐδαμοῦ τῆς Σερβίας ἔτι ὑφίστανται, οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ.

ε') Περὶ τοῦ συστήματος, τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν δημοτικῶν σχολείων δυσκόλως δύναται τις ν' ἀποφανθῆ. Οὐχ' ἦττον παρατηρεῖται ὅτι ἐν μὲν ταῖς πόλεσιν, ἔνθα συνήθως διδάσκουσι τελειόφοιτοι τοῦ ἐνταῦθα ἀτελοῦς εἰσέτι Διδασκαλείου καὶ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, περὶ ὧν κατωτέρω γενήσεται μνεῖα, ἐπικρατεῖ μέθοδος προσεγγίζουσα ὅπωςδῆποτε πρὸς τὴν γερμανικὴν, μέθοδος στηριζομένη ὅσον ἔνεστι πλειότερον ἐπὶ τῆς πραγματικῆς διδασκαλίας (Anschauungs-Unterricht). Ἐν τοῖς χωρίοις ὅμως τὸ σύστημα δὲν εἶναι ὁμοιόμορφον, ἐξαρτᾶται δὲ τὰ μάλα ἐκ τῆς ἰδιοφυίας τοῦ κατ' ἀνάγκην διδάσκοντος, οὐδόπως δὲ γινώσκοντος τί ἐστὶ παιδαγωγικὴ, ἅτε μὴ μορφωθέντος ἐν Διδασκαλείῳ. Κατὰ ταῦτα δύναται τις γενικῶς νὰ εἴπῃ ὅτι ἐν μὲν ταῖς πόλεσιν ἐπικρατεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ συνδιδασκτικὸν σύστημα, ἐν δὲ τοῖς χωρίοις τὸ ἀλληλοδιδασκτικόν.

ς') Τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας καταγίνεται ἤδη νὰ συντάξῃ νομοσχέδια περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν γένει, ἅτινα προτίθεται νὰ καθυποβάλλῃ εἰς τὴν προσεχῆ Βουλὴν.

ζ') Τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διαιροῦνται ὡς ἐξῆς. Ὑπάρχουσι 2 Γυμνάσια καὶ 9 ἡμιγυμνάσια. (Σημειωτέον ὅτι τὰ γυμνάσια, ἀριθμοῦντα 7 τάξεις, συμπεριλαμβάνουσι καὶ τὴν παρ' ἡμῖν καλουμένην Ἑλληνικὴν Σχολήν). Τὸ προσωπικὸν τῶν καθηγητῶν συμποσοῦται εἰς 94, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν 4342. Πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι μία ἀνωτέρα

τεχνική σχολή ἐν Βελιγραδίῳ καὶ ἕξ κατώτεραι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἀριθμοῦσαι ἐν συνόλῳ 35 καθηγητὰς καὶ 266 μαθητὰς.

Ἐν Βελιγραδίῳ ἰδίᾳ ὑπάρχουσι δύο ἡμιγυμνάσια καὶ ἐν γυμνάσιον, μία σχολὴ θεολογικὴ, ἀριθμοῦσα 11 καθηγητὰς καὶ 165 μαθητὰς, ἐν ἣ ἐσχάτως εἰσῆχθη καὶ ἡ διδασκαλία τῆς ῥωσικῆς γλώσσης, ἐν ἀνώτερον Παρθεναγωγεῖον μὲ 24 καθηγητὰς 241 μαθητρίας καὶ ἐν Διδασκαλεῖον μὲ 13 καθηγητὰς καὶ 51 μαθητὰς. (Καθὰ δὲ ὑπουργὸς μοὶ εἶπε, πρόκειται νὰ συστήσῃσι κατ' ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς καὶ ἕτερον Διδασκαλεῖον ἢ εἰς Νύσσην ἢ εἰς Βράνσειαν). Πρὸς τούτοις ὑπάρχει ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ μία σχολὴ γεωργικοδοασονομικὴ μὲ 8 καθηγητὰς καὶ 69 μαθητὰς, καὶ μία σχολὴ στρατιωτικὴ τῶν εὐελπίδων, ἀριθμοῦσα 48 περίπου μαθητὰς.

ή.) Ἐν ταῖς γυμνασίοις δὲν διδάσκεται ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα, μόνον δὲ ἡ λατινικὴ, γαλλικὴ καὶ γερμανικὴ.

θ.) Πρὸς τούτοις ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ὑπάρχει καὶ ἐν εἴδει ἀτελοῦς πανεπιστημίου ἡ Μεγάλῃ καλουμένη Σχολή, περιέχουσα τρεῖς σχολάς: α) τὴν φιλοσοφικὴν εἰς δύο τμήματα, τὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τὸ τῶν ἱστοριοφιλοσοφικῶν, β) τὴν Νομικὴν καὶ γ) τὸ Πολυτεχνεῖον. Καθηγηταὶ τὸ ὅλον 23, φοιτηταὶ 185. Ἐν τῇ Μεγάλῃ ταύτῃ σχολῇ διδάσκεται καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ φιλολογία κατὰ τὸ ἐξῆς πρόγραμμα. Τὸ πρῶτον ἔτος διδάσκεται ἡ Γραμματικὴ, ἐφηρμοσμένη ἐπὶ φράσεων καὶ διηγημάτων ἑλληνικοῦ κειμένου, τὸ δεῦτερον δὲ ἡ σύνταξις ἐπὶ εὐλήπτων Ἑλλήνων συγγραφέων, τὸ δὲ γ' ἔτος διδάσκονται κλασικοὶ Ἑλληνες συγγραφεῖς, ἦτοι Θουκυδίδης, Πλάτων, Ὀμηρος κλπ.

Ἐν ταῖς Δημοτικαῖς σχολαῖσι τῶν χωρίων ἡ φοίτησις τῶν παιδῶν εἶναι λίαν ἄτακτος, διότι πολλὰ χωρία ἀπέχουσιν ἱκανὸν τοῦ κέντρου, ἐνθα ἔδρυται τὸ σχολεῖον, ὅπου οἱ μαθηταὶ πεζῆ καὶ δι' ὁδῶν πολλάκις δυσβάπτων καθ' ἑκάστην Δευτέραν μεταβαίνουσι, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὴν ἀναγκαίαν ἐπὶ ὁλόκληρον ἑβδομάδα τροφήν καὶ διαμένοντες αὐτόθι ἄχρι τοῦ Σαββάτου, χαμαὶ τὴν νύκτα κοιμώμενοι καὶ δεινῶς ταλαιπωρούμενοι. Ὡς ἐκ τούτου δὲ οἱ μαθηταὶ αἰσθανόμενοι ἀπαγοήτευσιν πρὸς τὴν τόσας δυσχερεῖας παρουσιάζουσιν παιδείαν, ὀλίγην ὄρεξιν ἔχουσιν ὅπως μεταβαίνωσι τακτικῶς εἰς τὸ σχολεῖον. Καὶ οἱ πατέρες δ' αὐτῶν οὐχὶ σπανίως, ἰδίᾳ δὲ τὸ θέρους, τὴν ἀνάγκην τῶν τέκνων αὐτῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς ἔχοντες, ἐμποδίζουσιν αὐτὰ ἐπὶ ἑβδομάδας καὶ μῆνας τῆς εἰς τὰ σχολαῖα φοιτήσεως.

Ὡς ἐκ τῆς ἀτάκτου δὲ ταύτης φοιτήσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὅτι πλεῖστα τῶν σχολαῖων στεροῦνται ἐντελῶς διδασκηρίων, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἑλ-

λείψεως δὲ καταλλήλων ὀργάνων πρὸς διδασκαλίαν, τοῦ ἐνὸς Διδασκαλείου μόλις ἐξαρκοῦντος ἵνα ἐφοδιάζη τὰς πόλεις μὲ διδασκάλους ὀπωσοῦν συστηματικούς, ἐξάγεται ὅτι ἡ κατωτέρα παιδείυσις ἐν γένει οὔσα ὀλιγοχρόνιος καὶ μὴ ὑποχρεωτικὴ οὐδόλως ἢ πολλὰ ὀλίγον ἐπίδραξ ἐπὶ τῆς μορφώσεως τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἀνυψώσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς παχυλῆς ἀμαθείας, εἰς ἣν διατελεῖ.

Περὶ τῶν γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων προκειμένου, δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῆ ὅτι ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῆς νεολαίας ἐστὶν ἀρκοῦντως σπουδαία· ἀλλ' ἐὰν συγκρίνη τις αὐτὴν πρὸς τὴν μέσσην ἐκπαίδευσιν τοῦ ἡμετέρου Κράτους καὶ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς αὐτόθι, θέλει εὑρεῖ ὅτι μεγίστη ἡ διαφορὰ, καὶ ὅτι ἐν Σερβίᾳ ἐν γένει ἡ μόρφωσις διατελεῖ εἰσέτι πολὺ ὀπίσω τῆς Ἑλληνικῆς.

Ὡς πρὸς τὸ Πανεπιστήμιον παρατηρητέον ὅτι ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς αἰ ἐν αὐτῷ εἰσηγμένα ἐπιστήμια διδάσκονται ἀτελῶς, ἐλλείπει ὀλοτελῶς καὶ μία ἔτι σχολὴ ἡ Ἰατρικὴ, καίτοι οὔσα λίαν ἀναγκαία διὰ τὸν τόπον. Διότι αἱ περισσότεραι τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ στεροῦνται καθ' ὀλοκληρίαν ἰατρῶν, ἐσχάτως δὲ πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐλθόντες ἐνταῦθα διπλωματοῦχοι τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ἔτυχον καλῶν ἐνταῦθα θέσεων καὶ ἀπολαύουσιν ὑπολήψεως. Τοιοῦτοι ἀριθμοῦνται μέχρι τοῦδε περὶ τοὺς 40.

Περὶ δὲ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μορφώσεως τοῦ γυναικείου φύλου ἐν Σερβίᾳ παρατηρῶ ὅτι ἐλαχίστη καταβάλλεται φροντίς. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Δημοτικῶν σχολείων τῶν θηλέων ἀνερχόμενος εἰς 47 καὶ μόνον εἶναι ἀνεπαρκέστατος. Ἐν ταῖς κεντρικωτέραις δὲ πόλεσι μόνον ὑπάρχουσι καὶ δὴ λίαν ἀτελεῖ, ἐνεκα ἐλλείψεως καταλλήλων διδασκαλισσῶν, ἅτε μὴ συσταθέντος εἰσέτι Διδασκαλείου. Τὸ μόνον ἀνώτερον Παρθεναγωγεῖον, ὑπάρχει, ὡς εἴρηται, ἐν Βελιγραδίῳ, ἐν αὐτῷ δὲ ἐκπαιδεύονται αἱ θυγατέρες τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξέρχονται καὶ αἱ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν διδάσκουσαι, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ὅμως γνώσεις παιδαγωγικὰς. Παρατηρεῖται δὲ ὅτι καὶ τὸ Παρθεναγωγεῖον τοῦτο εἶναι ἐπίσης ἀτελεές, διότι καίτοι ἐν αὐτῷ καὶ ἀνώτερα μαθήματα καὶ τὰ γερμανικὰ διδάσκονται, οὐχ ἥττον πολλοὶ τῶν γονέων ἀναγκάζονται ν' ἀποστέλλωσι τὰ τέκνα κῦτῶν κατόπισιν εἰς Πάστην ἢ Τεμεσβάρ πρὸς τελειοποίησιν.

Ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ὑποσημειωθῶ μὲ σέβας βαθύτατον.

Εὐπειθέστατος
Α. ΔΟΣΚΟΣ.